

Apie viešąją kalbą

Viešoji kalba priklauso oficialiajam kalbėjimo stiliui, todėl ji dar apibūdinama kaip sakytinė kalba. Tačiau ją reikėtų skirti nuo šnekamosios (buitinės) kalbos, kuri vartojama asmeniniam bendravimui kasdienėje, neoficialioje aplinkoje (pavyzdžiui, šeimoje, su draugais).

2017 metais buvo stebima Kalvarijos savivaldybės viešuose renginiuose, savivaldybės tarybos ir komitetų posėdžiuose, administracijos pasitarimuose kalbančių asmenų kalba. Pastebėtos klaidos pateikiamos jas sugrupavus pagal rūšis.

Daugiausiai rasta linksnių vartojimo klaidų. Viena iš tokių klaidų – daugelio kalbėtojų vartojamas naudininko linksnis žodžių junginyje *šiai dienai (šiandien dienai, vakar dienai)*. Naudininkas šiame žodžių junginyje nevertotinas konkretaus laiko ribai arba momentui reikšti, kai nežymima paskirtis. Vartotina: *šiandien; iki šios dienos; dabar; iki dabar; šiuo metu, iki šiol*. Atkreiptinas dėmesys, kad sakyti *po šiai dienai* yra taisyklinga.

Dažnai tekdavo išgirsti vietininko vartosenos klaidų: *esmė tame (= esmė ta; tokia), reikalas tame (= reikalas tas; toks), kame reikalas (= koks reikalas; kas yra; kas nutiko), viskas tvarkoj (= tvarka, viskas gerai), savaitės bėgyje (= per savaitę), pirmųjų stadijoje (= vykdomos pirmųjų procedūros), gerame stovyje (= geros būklės), avarinėje būklėje (= avarinės būklės), daugumoje (= daugiausiai), pirmoje eilėje (= pirmiausia; pradžioje), renginys vyko aukštame lygyje (= buvo aukšto lygio; buvo gerai organizuotas; vyko puikiai), savivaldybės nuosavybėje (= savivaldybės nuosavybė; priklauso savivaldybei), kolektyvas pilnoje sudėtyje (= visos sudėties; visas), tame tarpe (= tarp jų; iš jų; taip pat), tame skaičiuje (= iš jų; iš to skaičiaus), trijų dienų laikotarpyje (= per tris dienas; trijų dienų laikotarpiu), principe (= iš principo), renginys visumoje (= apskritai) pavyko.*

Galininkas taip pat dažnai pavartojamas netinkamai – neapibrėžtam daiktų kiekiui ar daikto daliai reikšti (vietoj dalies kilmininko): *iškilo klausimai (= iškilo klausimų), karštą vandenį (= karšto vandens) turėsime, daro klaidas (= klaidų)*.

Kalbėtojai darė gramatinių formų vartojimo klaidų: bendratis su jungtukais *jei(gu) ir kad* nevertotina sąlygai ar tikslui reikšti, pvz., *jeigu kalbėti (= jeigu kalbėsime, kalbėtume; kalbant), kad išvengti (= norint išvengti; kad būtų išvengta)*.

Teko išgirsti žodžių ir junginių reikšmės klaidų: *gavosi (= atsitiko; išėjo; pasidarė), dadirbti (= išdirbti), dadėti (= pridėti), prabalsuoti (= balsuoti, pabalsuoti, baigti balsuoti), prainformuoti (= informuoti, painformuoti), pasisakyti (= kalbėti, pasakyti savo nuomonę), atidirbti (= baigti rengti, išstobulinti, galutinia parengti) šią tvarką, sekančiais metais (= kitais, ateinančiais metais), pilnai (= visiškai) pritarti, informaciją patalpinti (= paskelbti, paviėšinti) svetainėje, pajungti (= įtraukti) ir seniūnijas, aplamai (= apskritai)*.

Kalbėtojai nevengė neteiktinų vertinių, iš kurių nemažai iš rusų kalbos: *savalaikis (= laiku priimtas, parengtas) sprendimas, kas liečia biudžetą (= kalbant apie biudžetą; dėl biudžeto; o dėl biudžeto), kaip taisyklė (= paprastai; dažniausiai), įtakoja (= turi įtakos; veikia; lemia), prie ko čia aš (= aš niekuo dėtas), iš to seka (= iš to plaukia, kyla, išeina; iš to matyti), lyg tai (= lyg ir, tarsi), kažkas tai (= kažkas), kažkodėl tai (= kažkodėl) ir pan. Pasitaikė ir skolinių iš anglų kalbos: *slešas (= pasviras(is), įžambus(is) brūkšnys), printeris (= spausdintuvas), emailas (= elektroninis paštas; elektroninis laiškas)*.*

Pastebėta, jog dažnai ne pagal paskirtį vartojamas žodis *pakankamai (= gana, ganėtinai, užtektinai, sočiai, kaip reikiant ir kt.)*. Tokiu atveju stilistiškai nuvalkiojami lietuviški žodžiai, skurdinama ir pati lietuvių kalba.

Neprasprūdo pro ausis ir tai, kad dažnas kalbėtojas netaisyklingai kirčiuoja kai kuriuos žodžius, pvz.:

projektas, projekte, projektus (= projėktas, projektė, projektùs),

biudžetas, biudžete, biudžetą (= biudžėtas, biudžetė, biudžetą),

dokumentas, dokumente, dokumentus (= dokumeñtas, dokumentė, dokumentùs),

reglamentas, **reglamente** (= reglameñtas, reglamentè),
komitetas, **komitete** (komitete), **komitetus** (komitetus) (= komitètas, komitetè, komitetùs),
problema, **problemas**, su **problema** (= problemà, problemàs, su problemà),
remontas (= remòntas),
objektas, **objekte**, **objektus** (**objektus**) (= objèktas, objektè, objektùs),
telefonas (= telefònas),
yra (= yrà),
administracinių (= administrãcinių),
kompensacinè (= kompensãcinè),
idealiai (= idealiaĩ),
normaliai (= normaliaĩ),
profesionaliai (= profesionaliaĩ),
minimaliai (= minimaliaĩ),
maksimaliai (=maksimaliaĩ),
aktyviai (= aktyviaĩ),
oficialiai (= oficialiaĩ),
natūraliai (= natūraliaĩ),
tiksliai (= tiksliaĩ),
atsižvelgiant (= atsižveļgiant),
asmeniškai (= ãsmeniškai),
pateikia (= pateĩkia),
parengia (= pareñgia).

Kartais buvo girdimi ir kirčio perkèlimo, priegaidžių pakeitimo, trumpųjų balsių ilginimo atvejai. Kirčiavimo dalykai yra labai artimai susiję su bendrinės kalbos tartimi: taisyklingai tariant garsus, lengviau kirčiuoti, o taisyklingai kirčiuojant – mažiau daroma tarties klaidų.

Vilma Skilandienė
Valstybinės kalbos tvarkytoja